

fotografije marije braut

kreditna banka zagreb
zagreb
10. 5.—30. 5. 1971.

zvonko maković

Fotografija je danas već potpuno izgubila onu funkciju koju je nekada imala: da bude vjerni svjedok određenog događaja što ga je fotograf sabrao u svoju zamračenu kutiju produžujući tako vijek odabranom objektu. Slika je dakle realan prizor lišila njegovih dimenzija i svela ga na mrtvu točku: zaustavljen čas. Sâmo vrijeme shvatila je kao zbroj uzastopnih činjenica, vizuelnih činjenica, koje ovom predašnjem događaju podaruju vječnost sadašnjosti. Oko zahvaća sliku u kontinuiranom slijedu, ono gleda proces; fotografskom je oku nemoguće zahvatiti cjelovitost prizora — njegovo mijenjanje, trošenje i rast. Ono je i bogatije i siromašnije od ljudskog oka. Bogatije po tome što pamti za daleku budućnost prizora koji je jednom zahvatilo i fiksiralo na celuloidnu traku filma. Ono tako isključuje stvarnost, vjerujući u jedinstvenost i nepromjenljivost viđenog: fotografija nije ni simbol ni znak objektivnog ishodišta budući da ne posjeduje onu slobodu koju posjeduju simbol i znak: ono otvoreno područje u kojemu bi mašta razgrađivala i usavršavala dâto. Ali to je treće oko i siromašnije od urođena dva — osiromašeno je baš svojim savršenim pamćenjem koje će isključiti mijenu, a mijena je ipak jedina konstantna vrijednost svega. Prema tome, svaka je fotografija apstraktna, upravo po iracionalnosti koje se tako čvrsto drži i koja nju zapravo drži.

Ne bismo ipak mogli reći da je fotografija pratilac realnoga života, njegov pazitelj ili svjedok. Ona sve više počinje sondirati jedno novo polje koje je vlastito njezino, graditi sebi svijet zaseban kao što je zaseban svijet svih umjetnosti, i na tom području otkrivati sebi mogućnosti i zadaće. Na umjetniku-fotografu je da bira i da stvara okružje za svoje djelo, prostor u kojemu će njegovo treće oko rasti — usavršavanjem. Marija Braut već je otprije sebi odredila zadaću: registrirati pokret, hvatati ga u najopasnijoj njegovoj točki, na rascjepu prošlog i budućeg. Sadašnje preskočiti što je moguće više.

Ona je jednom jedinom slikom htjela zamijeniti čitav niz slika koje stvara film, a to je postizala upravo fiksiranjem pokreta. Kako su svjetiljka i plamen voštanice najosjetljiviji i ujedno najsavršeniji nosači gibanja, oni mogu odraziti pokret oko sebe i svoj vlastiti savršeno kao nijedan drugi element koji ljudsko oko može zapaziti; to je razlog zašto autorica svojim novim fotografijama lišava stvarnosti svjetlost plamena i svodi ga na sliku. Plamen će upijati gipkost zraka svojim dogorijevanjem i tako mijenjati oblik; od mirnog i uspravnog pretvorit će se u oštre jezičke koji će se vlastitom energijom uobličavati u zraku, a snaga zraka djelovat će također i na nj.

Istodobno, plamen daje i svjetlost a time i svoj odraz po licima predmeta koje osvjetljava. Osjetljivost Marije Braut otkriva se u tome što je najviše privlači upravo plamen, i to najljepši plamen — onaj voštanice. Ona će hvatati tragove vatre po licima ljudi, po stvarima uokolo i tako preko vatre prodrijeti u lice na kojemu se zadržava njezina svjetlost. Opsjednutost Marije Braut svjetlom i gipkošću plamena prelazi opsjednutost sakupljača (iako se može reći da ona skuplja svjetlost i bilježi je okom kamere poput sakupljača školjki, oblutaka, cvijeća...). Za nju je

svjetlo snaga koja će pokrenuti stvaralaštvo, umjetnost fotografiranja, i u tome leži sva ljepota njezinih plamenih odraza. Nije to svjetlost baroknih slikara, to je više svjetlost suvremenih lumino-plastičara, jer kad ona padne na čvrst predmet, tada ga rastvori do posljednjeg atoma; ona uistinu stvara i oblikuje atmosferu. Ljudsko lice tek je njezin nosač, zrcalo fitilja iz kojega plamen raste.

Kad u otvor kamere ulazi pokrenut ljudski lik, pokret sâm, i tada se materijalnost i čvrstoća figure rastapa u gustom i gotovo opipljivom zraku. Nemoguće je ovdje pronaći granicu koja zatvara lik i čini ga čvrstim volumenom u prostoru. Prije se može opaziti njegova nematerijalnost, snaga zraka koja će tvar pretvoriti u vosak a ovaj će vještinom umjetnice hlapiti i rasplinjavati se da bi konačan ishod bio potpuno zamagljena slika; napokon to nije slika materije nego energije, pa je prema tome i jasna nekonzistentnost prikazanih predmeta, ljudskih figura...

Jedno je sigurno u Marije Braut: osjetljivost njezina oka približava se osjetljivosti svjetla i pokreta. Tako se i mogu objasniti fotografije koje ona pruža drugim očima da ih vide; slike pokretljivog plamena što ih njezino oko oblikuje u zatamnjenoj kutiji ispred sebe.

